

Tartalom

Mit jelent az igazságosság? Hogy az ember azt kapja, amit megérdemel. A világ közönyössége: a természet és az élet nem igazságos – de nem is rosszindulatú. Mennyire igazságos a társadalom? Hogyan ítéljük meg, hogy „kinek mi jár”? A cselekvés, a szándék és a kifejtett erőfeszítés figyelembevétele. Egyenlőtlenség és igazságosság.

Megjegyzés

5 oldal, 1500 szó. A legtanulságosabb benne annak a megítélése, hogy kinek mi jár – meg, hogy túl sok igazság sajnos nincs a világban.

Igazságosság

(Azonosító: 114; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

Etika

Az etika alapjai

Igazságosság

Jó és rossz, jó vagy rossz

Jó cselekedetek

A jóság elvárható mértéke

Rossz cselekedetek

Jóból is megárt a sok

Hazugság

Modernitás és etika

Egység

Program

Az ember élete

1. Az igazságosság jelentése	2	—
2. A világ közönyössége	3	
3. Mi az igazságos?	4	1

1. Az igazságosság jelentése

Az igazságosság azt jelenti, hogy valaki azt kapja, amit megérdemel.

Ami a rossz megbüntetését is magába foglalja. (Ezt nem árt kiemelni, mert egyébként azt tartom helyesnek, ha boldoggá próbáljuk tenni az embereket – ám ebben az esetben éppen nem.)

Az igazságosság az etika két oldala közül az egyik; a másik az, hogy hogyan viselkedjünk másokkal. E kettő szoros kapcsolatban áll egymással, de mégsem ugyanaz, kiváltképp, mert attól még, hogy valaki a tőle elvárható módon bánik a másikkal, nem biztos, hogy igazságot szolgáltat az utóbbinak – mint az ‘Az etika alapjai’ témában olvasható.

Az emberek szeretik, ha helyesen cselekszenek velük szemben.

Azt talán kevésbé, ha (igazságosan) megbüntetik őket – bár ez is segíthet kezelni a bűntudatot. (Ezen kívül az emberek maguk is szeretnek helyesen cselekedni: e kettőből áll össze az etikai motiváció.)

Kevésbé fontos a számukra, de az emberek azt is szeretik, ha mások azt kapják, amit megérdemelnek.

Arról, hogy mi a helyes, nincs közmegegyezés, a különböző embereknek különböző etikai elveik lehetnek. **Az Egyvilág szerint** mindenesetre helyes próbálni boldoggá tenni másokat, illetve ha az emberek azt kapják, amit érdemelnek – vagyis az igazságosság.

Igazságtalannak érezhetjük továbbá, ha az egyik emberrel igazságtalanabban, rosszabbul bánnak, mint a másikkal. (Például, ha az egyik gyereket megdicsérik, mert jól tanult, a másikat nem; vagy ha az egyik rablót lecsukják, a másikat nem.) Ilyenkor, aki a rosszabbat kapta, azt pluszban sújtja, hogy a másik bezzeg jobbat kapott. Ezt nevezhetjük **relatív igazságtalanságnak**. (Speciális esete ennek, ha többekkel ugyanúgy bánnak, míg néhány emberrel „kivételeznek”.)

Érdekes továbbá, hogy **a magyar nyelvben az „igazság” két dolgot is jelent,** egyrészt igazságosságot – másrészt pedig valót, valóságot. (Angolul erre két szó van: *justice* és *truth*.) Ez egyfelől okozhat némi kavargást, másfelől felmerül a kérdés, honnan ered ez a magyarban. Valószínűleg onnan, hogy egy igazságos ítélet a valóságon alapul.

2. A világ közönyössége

Sokan szeretnék a világot jónak látni, ha lenne benne igazság, vagy ha nem, akkor legalább valamiféle túlvilági igazságszolgáltatás létezne, menny, pokol, karma, melyek által az emberek majd elnyerik méltó jutalmukat vagy büntetésüket. Szintén jó volna hinni, hogy az evilági szenvedésnek van valamiféle célja, értelme, hogy Isten útjai, ha kifürkészhetetlenek is, de végső soron minden, a rossz is, valami nagyobb jó érdekében történik.

Gondoljunk arra is, mennyire szeretik az emberek, ha a történetek, filmek **happy end**-del végződnek. Lásd továbbá a 'Vallás' témában az igazságosságot, mint a vallás egyik funkcióját.

Azonban...

A természet és az élet nem igazságos – de nem is rosszindulatú: egyszerűen csak közömbösek, közönyösek az érző lények iránt.

Ez nem azt jelenti, hogy ne generálnának rengeteg igazságtalanságot: egyesek szépnek és okosnak születnek, mások csúnyának és butának, megint mások fogyatékosnak. Vannak, akiket sosem ér baleset, másoknak a fejükre esik egy téglá és meghalnak. Mindez azonban **véletlenszerűen** történik, nincs benne rosszakarat, részrehajlás.

Ezen kívül – ugyan még senki nem jött vissza, hogy elmondja – de vélhetően **túlvilági igazságszolgáltatás sincs, ahogy gondviselés sem.**

Legalábbis semmi nem utal rá, hogy volna.

Valamint **sors sincs, és az élet nem is logikus**; tehát például olyasmikre sem lehet számítani, hogy ha már elvégeztem három egyetemet, most majd nem leszek halálos beteg, hiszen akkor mi végre tette volna lehetővé az univerzum, hogy megszerezsem a diplomáimat. Lásd erről 'A boldogság keresése és korlátai' témában. Sajnos elég körülnézni magunk körül és a világban, hogy ne nagyon maradhasson kétségünk ezek felől.

Lásd továbbá 'Az evolúció logikája' témában az evolúció és a biológiai élet céltalanságát; valamint 'Az evolúció általában' témában az evolúció áldozatairól írtakat.

* * *

Mit lehet elmondani a **társadalmi igazságosságról?**

A természet által kreált igazságtalanságot az embernek, a társadalomnak módjában áll enyhíteni – de gyakran inkább még hozzátesz. Enyhítheti az igazságtalanságot azzal, hogy gondoskodik a szerényebb képességűek megélhetéséről, gyámolítja a fogyatékosokat, biztosítja a jogállamiságot, stb...
A társadalmak bizonyos mértékig törekszenek is a helyesre, de még az igazságosabb társadalmakban is van elég igazságtalanság, hát még többiben. Lásd az ‘Egyenlőtlenség’ témát, illetve ‘Az etika alapjai’ témában a sok embertelen dolog, mondjuk a rabszolgaság jóváhagyását.

Lásd továbbá az ‘Elvek, szabályok, normák’ témában, hogy a **jog**, legalábbis a jogállamokban, **igyekszik jó és méltányos lenni**, megbüntetni a bűnözőket – valamint ennek a **nehézségeit**, és hogy a jog nemcsak az igazságosságot szolgálja. (Merthogy a használhatóságra is törekednie kell, különféle különérdekek is befolyásolják, stb...)

Ezen kívül, ahogy elhangzott, az emberek szeretnek helyesen cselekedni, és bizonyos fokig szeretik, ha mások is azt kapják, amit megérdemelnek – de jóval fontosabb nekik, hogy velük magukkal jól bánjon a világ.

Végül, némi vigaszt nyújthat a bennünket ért **igazságtalanságokkal** szemben, ha észrevesszük, hogy ennek is **vannak fokozatai**, általában vannak mások, akik még rosszabbul jártak.

Lásd ‘A problémák kezelése és elviselése’ témában, hogy „lefelé” is nézzünk, lássuk meg, hogy mennyi nálunk szerencsétlenebb is van.

3. Mi az igazságos?

Először is: **nem könnyű igazságosan bánni valakivel**: eleve már azt sem nagyon lehet tudni, hogy **miket tett** az illető, valamint azt is nehéz megítélni, hogy **amiket tett, az mennyire jó vagy rossz**, helyes vagy helytelen.

Lásd ehhez a ‘Jó és rossz, jó vagy rossz’ témában a jó és rossz bonyolultságát; valamint az ‘Ítéletalkotás’ témát, az ítéletalkotás általános elveit, különösen annak nehézségét, a szükséges körültekintést és megfontoltságot, továbbá az etikai ítéletalkotásról írtakat. (Merthogy azon kívül vannak még az értékítéletek is.)

Mindenesetre...

A cselekvés, a szándék helyessége illetve a kifejtett erőfeszítés alapján volna jó megítélni, hogy ki mit érdemel.

Ez igényel némi magyarázatot:

- **A „cselekvés” helyessége:** nem a vágyak, gondolatok számítanak tehát, hanem a tettek. Ha valaki szívesen kitekerte volna a másik nyakát, de túrtóztette magát, és rendesen bánt vele, akkor pozitívan ítélik meg. (Tegyük fel, hogy a másik egyébként ártatlan volt.)

Miért jó ez? Azért, mert a tetteink által vagyunk hatással másokra, azok révén okozunk boldogságot és boldogtalanságot, az a fontos, hogy erre ügyeljünk; **valamint** lásd ‘Az elme szerkezete’ témában, hogy a motivációról (vágyairól) és a gondolatairól nem tehet az ember – ellentétben azzal, amit tesz, cselekszik.

- **A „szándék” helyessége:** mint mondják „a pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve”, jó szándékkal sem nehéz rosszat tenni. (És esetleg fordítva.) Azonban ilyenkor is a szándék szerint kell megítélni az „elkövetőt”: ha jót akart tenni, és ehhez a kellő körültekintéssel járt el, akkor a többi már nem rajta múlt.

Egy **példa:** amikor valaki véletlenül olyan ajándékot ad a barátjának, ami azt, mondjuk egy régebbi, rossz véget ért kapcsolatára emlékezteti. (@@Jobb példa?)

Fontos hangsúlyozni, hogy **amikor a szándékról beszélünk, az nem azt jelenti, hogy vágyak, gondolatok alapján ítélnénk, hanem hogy a tett, cselekedet mögött jó vagy rossz szándék húzódott-e meg.**

- **A „kifejtett erőfeszítés”:** Egyrészt, ha valaki jót akar, de megmozdulni már kevésbé hajlandó, azzal nem sok jót tesz. **Másrészt,** ugyanaz a cselekedet különböző emberektől különböző fokú erőfeszítést igényel; így, egy szegény embertől nagyobb áldozatot kíván, mint egy gazdagtól, az, hogy 1000 forintot adjon egy koldusnak. **Valamint,** hasonlóan, aki a legszívesebben kitekerné a másik nyakát, annak nagyobb erőfeszítésébe kerül kedvesnek lennie vele. Nem a pusztán cselekedet számít tehát, hanem az erőfeszítés, amit kifejtettek: minél inkább erőt vesz az ember magán a helyes érdekében, annál pozitívabb az ítélet.

(@@Némileg **kérdéses az ellenkező eset,** hogy akkor is hasonlóan kell-e figyelembe venni az erőfeszítést, amikor rosszat szándékszik tenni valaki. **Súlyosabban minősül-e,** ha valaki nagyobb erőfeszítést tesz, és ezért messzebbre jut a helytelen irányban, mint lusta kollégája? **És különösen,** negatívabban ítéltessen-e meg az, akinek küzdenie kell a lelkiismeretével, hogy megtegyen valami helytelent, de mégis megteszi, mint az, akinek nincs is lelkiismerete?)

* * *

Egyébként, amit itt kifejtettem, **nem áll távol sokak felfogásától,** kiváltképp, hogy a „helyesből” induljunk ki, amikor az a kérdés, hogy kinek mi jár. (**Lehetnek azért**

eltérések, egyesek például a vágyakat, gondolatokat is számításba veszik, illetve eltérően vélekednek arról, hogy mi a helyes.)

Az Egyvilág szerint, mint mondtam, helyes próbálni boldoggá tenni másokat, (illetve ha az emberek azt kapják, amit érdemelnek). **Mennyire kell próbálkozni mások boldoggá tételével, a helyes cselekvéssel?** ‘A jóság elvárható mértéke’ témában adok egy praktikus körülbelüli mértéket erre, hogy legalább mennyire kellene megosztani másokkal, amiből a szerencsénknek köszönhetően nekünk több jutott. **Aki az ajánlottnál nagyobb mértékben is hajlandó erre, az „dicséretet”, aki kevésbé, az „megrovást” érdemel.**

Látható, hogy nem kimondottan a kifejtett erőfeszítésről, hanem a cselekedetről, a megosztásról beszélek; azonban **az ajánlott mérték százalékos**, arányban áll a lehetőségekkel, azzal, hogy kinek mennyi jutott – abszolút mértékben tehát **többet követel a tehetősebbektől.**

Az is megfigyelhető továbbá, hogy az ajánlásban **nem foglalkozom azzal, hogy valaki** mások boldoggá tétele mellett **igazságot is szolgáltat-e maga körül.** Mint említettem, ez egy praktikus, amennyire lehet, a gyakorlatban is alkalmazható mérték szeretne lenni – elképzelhető tehát, hogy ennek okán nem pontosan jutalmazza a helyest és helytelent, akkor is dicséretben részesít valakit, ha az adakozik ugyan, de arra már nem hajlandó, hogy még ki is ossza azokat, akik nem. (@@Ezt esetleg lehet még finomítani.)

* * *

Végül néhány szó az egyenlőtlenségről. Elsőre az ember hajlana arra, hogy az egyenlőséget mondja igazságosnak – kicsit jobban belegondolva azonban beláthatjuk, hogy **az egyenlőtlenség is lehet igazságos**; különösen, ha a nagyobb erőfeszítése, szorgalma miatt kap valaki többet. Hasonlóan igazságos lehet valaminek az egyenlőtlen elosztása is, az egyenlőtlen bánásmód, ha ezzel valamilyen előzetesen fennálló, igazságtalan egyenlőtlenséget kompenzálunk.

Például, ha az alsóbb társadalmi rétegek több támogatást kapnak. Igazából nem is az egyenlőtlenség, hanem az igazságtalan egyenlőtlenség az, ami rosszul esik az embereknek. **Lásd** az ‘Egyenlőtlenség’ témát; valamint a ‘Preferenciák és hasznosság’ témában annak a nehézségeit, hogy több embernek mikor a legjobb összességében. (Például, hogy kérdéses, hogy kinek a boldogsága mennyit ér.)

Ez egy független alkotás, amely megpróbál minél kiegyensúlyozottabb, objektívabb lenni, semmiféle érdeket nem szolgál. Ebből kifolyólag azonban nem is futtatja senki, nem ad pénzt senki reklámra. Ezért is fontos, hogy ha tetszik, segíts a hírének terjesztésében.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

